

## Komentarji

Upravičeno je s Sinclairjem. — Adolf Hitler čez tisoč let

Sinclairjeva kandidatura v kongresu je obeta veliko zabave. Ne toliko na njegov račun kolikor na račun "new deal" in "standpatterjev" in "demokrati in republikanci." Upton Sinclair, ki se je dal imenovati za governerskega kandidata na demokratski listi v Kaliforniji, se zdaj vozi po državi, koder se razgovarja z ljudmi, kateri so razgovarjali z velikimi govorniki in daje izjave za časopise. Za njim namreč drvi armada reporterjev, ki ga neprestano kujejo za suknjo in mu postavljajo vprašanja.

Sinclairjeve izjave, ki so bile objavljene v različnih časopisih, so pa take, da druga armada pobija. Jasno je, da so na način prikrojene.

Časopisi, ki zagovarjajo Rooseveltov "new deal", poročajo, da je Sinclair odpovedal sovjetskiemu prepričanju in da je samo še demokrat, nje "epic" in "new deal" sta pa isto. Skratka Upton je "newdealer" in navdušen rooseveltovec. Socializem je mrtev!

Barbanski listi, ki sovražijo "new deal" kakor Sinclairjev "epic", poročajo, da je Upton prepričan, da je še vedno socialist in da je več, stoddototen boljševik, kot katerikoli Rusija vzor vseh revolucij. On upa, da pridobi Roosevelta in vse radikalne demokrate za svoj californijski "new deal", da bo še dosti zabave jesen.

Kraj: Nürnberg na Bavarskem. Čas: 5. septembra t. l. Glavni junak: Dolfe Hitler.

Hitler: "Nacijska revolucija je dovršena. Nacizem naj utrjen za tisoč let in tisoč let ne bo več nobene revolucije v Nemčiji. . . Gorje mu, ki pozabi, kdo je vodja v Nemčiji. . ."

Pomaknimo se v mislih tisoč let nazaj.

Kraj: Schwartzenberg v Nemčiji. Glavni junak: Dollfuss.

Piffler: "Naša revolucija je dokončana velikega germanskega naroda je zdaj dovršena. Gospodstvo nad sodrgo državnih kmetov in hlapcev utrjeno za tisoč let in tisoč let ne bo več nobene revolucije v Nemčiji. Gorje mu, kdor pozabi, kdo sem jaz! . . ."

Ali je kje kdo, ki bi mogel povedati, kdo je bil ta Dollfuss Piffler pred tisoč leti? Pomaknimo se v mislih tisoč let naprej.

Kraj: Severozapadna sekcijska konferenca. Skupina turistov iz južne Amerike koraka za tiskom, ki se ustavi pred zaobljenim spomenikom v velikem parku.

Vodnik: "Ta spomenik znači, da je tu naokrog nekoč stalo mesto, ki se je zvalo Berlin. To je glavno mesto barbarske civilizacije, ki se je zvalo Nemčija. To je vse, kar je važno za nas! Nikdo iz skupine: "Ali se je imenovalo ime katerega izmed barbarjev, ki so tu stolovali?" Vodnik: "Ne. Zgodovina nove civilizacije je njih imena — popolnoma, ker so preveč smrdeči."

Mooney ni smel videti mrtve matere, niti mrtva mati ni smela k njemu!

Kraj: San Francisco, Calif. — Ko je Upton Sinclair v St. Quentinu odredel Tomu Mooneyju, da bi zapustil ječo v spremstvu stražarja samo toliko časa, da bi videl svojo mrtvo mater na mrtvašnici, je Mooneyjev odhodni odbor prosil jetničarja, da bi smeli pripeljati materino ječo v ječo, da bi jo njen sin videl tamkaj in sprejemnici. Jetničar je zavrgel tudi to prošnjo.

Sinclairjeva mati je bila pokonjena zadnjo soboto.

## IZZA KULIS MUNICIJSKIH BARONOV

Preiskava je odkrila, kako maginatje kontrolirajo diplomate in kongresnike. Ameriška križarka je plula v Turčijo za reklamo!

Washington, D. C. — Preiskava, ki jo vodi senatni odsek glede mednarodnih intrig municijskih družb, odkriva vedno lepše reči. Pri zaslišanju uradnikov Electric Boat Co., ki gradi podmornice za ameriško mornarico, je prišlo na dan naslednje:

Neki uradnik te družbe se je pobahal, da je v decembru 1928 on postavil dva kongresnika, oba republikanca, v poslovni odsek in je zbornice; prejšnja administracija (Hoover) je bila zelo naklonjena omenjeni družbi; Sir Basil Zaharoff, mednarodni agent za ameriške in angleške municijske družbe, je delničar Electric Boat Co. in Chase narodne banke v New Yorku; Electric Boat Company ima pogodbe z vsemi večjimi državami sveta za gradnjo podmornic; zastopniki družbe so imeli redne konference z diplomati in visokimi častniki ameriške mornarice, ki so bili na teh sestankih označeni le s številkami.

Uradnik družbe, ki se je pohvalil, kakšno moč je imel nad kongresom leta 1928, je Sterling Joyner, glavni zastopnik Electric Boat Co. v Washingtonu. Pismo, v katerem se je pobahal predsedniku družbe Henryju R. Caru, da je njegova zasluga, da sta bila dva njegova kongresnika imenovana v poslovni odsek, je bilo prečitano pri zaslišanju. Eden teh kongresnikov, Martin iz Massachusettsa, je še danes v kongresu. Oba ta kongresnika sta dosegla, da je odsek potrdil zahtevo omenjene družbe za tri milijone dolarjev za podmornice.

Zanimivo je tudi razkritje o tajnih sestankih družbinih agentov in raznih diplomatov. Tak sestanek je bil v Washingtonu leta 1922. Navzoči so bili: Ahmed Muhter bej, turški poslanik, označen kot številka 1; Ahmed Bedi bej, tajnik turškega poslanika, številka 2; Kemal bej, drugi tajnik, številka 3; ameriški admiral H. E. Long, številka 4; ameriški admiral Hilary Jones, številka 5; Joyner, zastopnik Electric Boat Co., številka 6. Šlo je za to, da bi Turčija naročila bojne ladje pri tej družbi. V ta namen je bilo dogovorjeno, da ameriška vlada pošlje križarko Raleigh v turške vode, kjer si jo Turki lahko ogledajo, kako imenitno je ameriško delo. Križarka je res odplula v Turčijo in predsednik Kemal paša jo je videl, toda lisjak Kemal ni hotel nič naročiti.

Nadaljnja razkritja v preiskavi municijskega businessa so: Angleški kralj George je leta 1932 osebno interveniral, da prepreči prodajo ameriških topov Poljski, ker je hotel, da Poljski naroče topove v Angliji. Na drugi strani je ameriški vojni department pomagal Driggs Ordnance & Engineering kompaniji, da bi dobila naročila od Poljske. Izjave prič, da je angleški kralj "zelo dober municijski agent", so presenetila vse navzoče.

American Armament Corporation, druga ameriška družba v trgovini z bojno opremo, je prodala tri največje in najmodernejše aeroplane japonski mornarici.

Senator Bone, demokrat iz države Washington, je izjavil med zaslišanjem, da je Sir Basil Zaharoff, glavni municijski delničar na svetu, največ pripomogel k svetovni vojni, danes pa deluje za prihodnje masno klanje . . .

## Roosevelt odklonil posojilo sovjetski Rusiji

Pogajanja glede poravnanja ruskih dolgov so običajna na mrtvi točki

Washington, D. C. — R. Walton Moore, pomožni državni tajnik, je zadnje dni naznanil, da so dolgotrajna pogajanja s sovjetsko vlado glede vprašanja ruskih dolgov Ameriki do danes brez uspeha. Sprva je ameriški poslanik Bullitt v Moskvi vodil pogajanja šest mesecev, nakar so bila premeščena v Washington, toda brez uspeha.

Moore ni objavil podrobnosti teh pogajanj, iz zanesljivih virov je pa znano, da je ameriška vlada znižala kupno vsoto ruskih obveznosti na zelo nizko vsoto in dala sovjetoj ugodne pogoje odplačevanja, obenem je pa pristala na večjo vsoto kredita za dobo pet let.

Na drugi strani sovjetska vlada zahteva, da Združene države posodijo Sovjetski uniji sto milijonov dolarjev z nizkimi obrestmi za 25 let, poleg tega pa dovolijo drugih sto milijonov dolarjev kredita po deset do dvanajst odstotkov obresti in polovica teh visokih obresti se odračuna na dolg. Na ta način bi sovjeti pod masko obresti izplačali svoj dolg Ameriki v okrog dvajsetih letih. To ponudbo sovjetoj je ameriška vlada odklonila.

## "New deal" znači novo svobodo, pravi Richberg

Odgovarja bivšemu predsedniku Hooverju, ki se joka nad "izgubljeno svobodo"

Washington, D. C. — Donald Richberg, pravni zastopnik N-RA, je v svojem govoru pred nekaj dnevi odgovoril predsedniku Hooverju glede vprašanja človeške svobode, katero po zatrtjevanju Hooverja ograža "new deal". Richberg je rekel, da jokanje po stari svobodi v starih časih in pozivanje, naj se vrne mo k modrosti naših pradedov, ne bo rešilo današnjih problemov.

"Amerika v dobi Washingtona in Jeffersona ni imela sedem milijonov brezposelnih delavcev", je rekel Richberg. "Kajti takrat je vsa republika štela komaj tri milijone prebivalcev. Ekonomske in socialne razmere so bile popolnoma drugačne od današnjih, zato je neumestno kazati na svobodo v starih časih, katerih ni več in tudi pogojev za tisto svobodo ni več. Danes se moramo boriti za novo svobodo, ki je označena v programu 'novega deala'."

Sovjeti zaprli nemško cerkev  
Moskva, 8. sept. — Sovjetske oblasti so zaprle nemško luteransko cerkev v Poltavi in pastir Gustav Birth je bil obsojen v zapor.

## RAZPRAVA O FAŠIZMU NA KONVENCIJI ADF

Na konvencijo bo prišel tudi načelnik Britskega kongresa strokovnih unij

New York. — (FP) — Na prihodnji konvenciji Ameriške delavske federacije bo reprezentirano mednarodno delavstvo, ker se je bo udeležil Walter M. Citrine, predsednik Mednarodne federacije strokovnih unij in načelnik Britskega kongresa strokovnih unij. On pride v Ameriko koncem septembra. Glavni namen njegovega obiska je, da seznaniti ameriško organizirano delavstvo s položajem evropskih delavcev in dobi njih podporo v boju proti silam, ki hočejo uničiti organizirano delavstvo povsod.

Ameriška delavska federacija, ki se je javno izrekla za boj proti fašizmu in zatiranju sploh, se je odločila tudi za razpravo o fašizmu. O tem predmetu se bo vršila diskuzija na eni seji konvencije. Govorniki bodo predsednik federacije Green, Citrine in B. C. Vlodeck, načelnik židovskega delavskega komiteja, ki predstavlja nad 600,000 židovskih delavcev, organiziranih v unijah ADF.

Citrinov obisk je velike važnosti tudi z drugega vidika, v zvezi z nedavno odločitvijo ameriške vlade, da postane članica Mednarodnega urada dela v Ženevi. Poučeni krogi so uverjeni, da bo Citrinov obisk rezultiral v tesnejših odnošjih med Ameriško delavsko federacijo in Mednarodno federacijo strokovnih unij.

## Parnik zgorel; 156 mrtvih

Nesreča se je zgodila ob obrežju New Jerseyja

New York. — Potniški parnik Morro Castle, ki je plul s 557 potniki in 244 možni posadke iz Havane v New York, je v soboto zjutraj začel goriti osem milj od Asbury Parka, N. J. Kaj je povzročilo ogenj, še ni znano. Kolikor je doslej znano, je 156 oseb zgorelo ali utonilo, drugi so se pa rešili. Na parniku je zgorelo do vode vse, kar je bilo gorljivega, toda potopil se ni.

## Papež blagoslovil ameriške fašiste!

Castel Gandolfo, Italija, 8. sept. — Papež Pij je včeraj sprejel grupo tisoč mladih fašistov iz tujine, vključivši fašiste iz Združenih držav in Kanade. Papež jih je prijazno nagovoril, čestital jim, ker so se odločili za dolgo pot in končno jim je podelil blagoslov.

## Vse organizirano delavstvo stoji za tekstilnimi stavkarji

Ameriška delavska federacija mobilizira svoje finančne sile za zmago tekstilne stavke. Rooseveltov odbor na delu. Stavkarji v Georgiji začeli prejemati vladni relief. Stavka še vedno narašča in manjši nemiri so na dnevnem redu

## Unije v Angliji odklonile enotno fronto

Prav tako so zavrgle generalno stavko v slučaju vojne

London, 8. sept. — Kongres strokovnih delavskih unij v Angliji je na svojem zborovanju v Weymouthu z veliko večino odklonil resolucijo za generalno stavko v slučaju vojne. Apel komunistov za enotno fronto je bil tudi zavržen.

Kongres se je soglasno izrekel za načrt socializirane železarske in jeklarske industrije na Angleškem. Na temelju tega načrta sme parlament ustanoviti državno železarsko in jeklarsko korporacijo, ki prevzame vsa podjetja te industrije in jih obratuje v interesu vsega ljudstva.

## Ameriški kapitalist plačal Avstriji \$40,000

Klerofašisti iztisnili iz bogatih hitlerjevcev šest milijonov šillingov

Dunaj, 8. sept. — Avstrijska klerofašistična vlada drži besedo, ko je zagrozila, da bodo hitlerjevski kapitalisti v Avstriji plačali škodo, ki jo je povzročil nacijski puč 25. julija. Do danes je v denarnih kaznih iztisnila iz nacijskih kapitalistov čez milijon šillingov (okrog \$200,000).

Najnovejši "prispevek" za pokritje škode je prišel ta teden od Emila Winterja, avstrijskega državljanca, ki zastopa Austro-Amerikan Magnesite Company. Plačati je moral 200,000 šillingov (okrog \$40,000) kazni. Ta družba ima svoje podjetje na Koroškem. Za časa hitlerjevke vstaje je bil glavni urad te družbe nekak glavni stan nacijske.

Klerofašistična vlada je še vedno v strahu pred prihodnjim pučem. Iz tega razloga je odredila, da dunajska univerza ostane zaprta za nedoločen čas; uvedla je tudi sistem siren v poslojpu borze, ki bodo s tuljenjem opozorile okolico, naj se vsi umaknejo na varno. Straža ob meji Jugoslavije je pojačana, ker avstrijska vlada smatra, da se v Jugoslaviji snuje druga nacijsko-avstrijska legija iz ubežnih pučistov, ki so tamkaj našli zavetje.

## Francija išče zaveznika v Mussoliniju proti Nemčiji

Bari, Italija, 8. sept. — Iz govora, ki ga je imel Mussolini te dni na tukajšnji levantiski razstavi, se lahko sklepa, da sta se Francija in Italija sporazumeli za skupen nastop proti Hitlerju. Mussolini je rekel, da Italija odklanja doktrine ljudi, ki še pisati niso znali, ko "samo mi že imeli Cezarja, Virgila in Avgusta". S tem je nedvomno meril na Nemčijo. Nemčija in Jugoslavija imata na tukajšnji razstavi rezervirana paviljona, toda razstavila nista nič. Zadnje čase imajo italijanski in francoski diplomatje zelo pogoste konference.

## Spet dva goljufa ustreljena v Rusiji

Moskva, 8. sept. — Sovjetsko sodišče v Arhangelsku je obsodilo dva bivša uradnika tukajšnje kooperativne na smrt in 21 drugih na 113 let skupnega zapore. Usadniki so bili spoznani za krive, da so goljufali in kradli blago.

Washington, D. C., 9. sept. — Francis J. Gorman, vodja tekstilne stavke, je sinoči ponudil premirje tekstilnim magnatom s pogojem, da sprejmejo Rooseveltov posredovalni odbor kot razsodišče in se obvežejo, da bo vsak arbitražni odlok tega odbora veljaven za nje, medtem pa morajo biti vse tekstilne tovarne zaprte. Magnatje imajo 48 ur (do ponedeljka zvečer) časa, da sprejmejo te pogoje.

George A. Sloan, predsednik Cotton Textile Instituta, je danes v imenu tekstilnih družb odklonil Gormanovo ponudbo, češ, da Gorman "nima nobene pravice govoriti v imenu vseh tekstilnih delavcev in Rooseveltov odbor tudi nima oblasti, da bi nastopil kot razsodišče.

Okrog 85,000 nogavičarskih delavcev v North Carolini je pozvanih na štrajk iz simpatij do tekstilnih delavcev. Nogavičarji zastavkajo v ponedeljek zjutraj.

Washington, D. C., 8. sept. — William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je brzojavno pozval predsednike 108 centraliziranih unij, spadajočih k federaciji, naj se snidejo prihodnji teden na konferenci v Washingtonu s namenom, da se izdela program finančne pomoči za stavkujoče delavce v tekstilni industriji. Green zanika, da bi se konferenca bavila z vprašanjem generalne stavke.

Francis J. Gorman poroča, da se tekstilna stavka še vedno razširja; vsak dan prihajajo novi tisoči v bojne vrste in število stavkujočih delavcev in delavk je že prekoračilo pol milijona prvi teden stavke.

V Atlanti, Ga., so stavkarji — oni, ki so v največji materialni stiski, ne vsi — začeli prejemati federalni relief. Federalni reliefni administrator Hopkins drži besedo.

Poročila o manjših nemirih v stavkovnih krajih prihajajo dnevno, toda večjih krvavih spopadov ni bilo od zadnje srede. Najbolj napeta situacija je v Karolinama, kjer je v akciji milica poleg tisočev obojnih deputetov in privatnih pobijačev. Vodja stavke Gorman je včeraj apeliral na predsednika Roosevelta, naj na kak način ustavi zlorabo državnih čet proti stavkarjem.

Kakor hitro je Rooseveltov posredovalni odbor slišal, da je Green sklical reprezentante organiziranega delavstva na generalno konferenco, kar se redkokdaj zgodi, je bil vznemirjen in brž pozval Gormanu, voditelja tekstilne stavke, na sestanek. Gorman se je odzval in predložil odboru pogoje tekstilne unije za mir. Odbor je pozval tudi Sloana, predsednika krožka tekstilnih baronov, ki je danes konferiral z odborniki.

Rooseveltov odbor je izjavil, da napne vse sile, da se stavka konča vsaj v ponedeljek, ni pa še nobenih znamenj, da se mu to posreči.

## Hitler pravi, da je prejel oblast diktature od Boga . . .

Nuremberg, Nemčija, 8. sept. — Diktator Hitler je včeraj povedal 200,000 članom svoje rjavosrajene politične armade sledeče: "Mi smo prejeli našo oblast od Boga, ne od kakega višjega človeškega predstojnika . . . Država danes ne ukazuje več, mi ukazujemo; država ni ustvarila nas, mi smo ustvarili državo . . . In mi smo le orodje v rokah Boga . . ."



Prizor iz poljedelske stavke v Španiji: pogreb sodruge, ki je umrl v ječi za pljučnico.



# PROSVETA

**THE ENLIGHTENMENT GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE**

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodnina: za Zdravne drave (IVEN CHICAGO) in Kanado \$5.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta, za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year, Chicago and Cicero \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene glaslov po dopovoru.—Rokopisi se ne vrstajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s listom: **PROSVETA** 2657-69 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

# Glasovi iz naselbin

Zanimive beleške iz raznih krajev

## O zboru JSZ in obisku Clevelanda

**Detroit, Mich.** — Ako človek pride iz drugega kraja v Cleveland, se mu zdi kakor da bi prišel v staro domovino, posebno ko se vozi po St. Clair ave. Na vsakem oglu opazi skupine rojakov in slovenske napise na trgovskih poslopijih, drugače pa žive naši ljudje v tem mestu v nekaki temi, brez cilja in programa. Nekateri so veliki cerkvenjaki, mnogo jih je pa tudi takih, ki ne spadajo k nobeni skupini in ti najbolj ovirajo napredek našega revnega delavstva.

Sestal sem se z mnogimi rojaki, o katerih sem domneval, da so naprednega mišljenja, a sem se motil. Ako jih vprašam, zakaj niso aktivni, ne dobi pravga odgovora. Zdi se mi, da igrata osebnost mržnja in nevoščljivost veliko vlogo in to je vzrok, da rojaki v Clevelandu ne pokazujejo posebnega napredka. Nekateri se boje Pirca, drugi spet Grdine, vsak pa ima polno izgovorov. Za Ljubljano živi v Clevelandu največ naših rojakov, ampak kar se napredka na političnem polju tiče, je menda naša naselbina v Clevelandu na zadnjem mestu.

Brezposelnost je zelo udarila naše rojake in prav redki so tisti, ki imajo delo. Skoro vsak, s katerim sem govoril, je tarnal in vpraševal, kdaj bo konec te depresije. Na to vprašanje je lahko dal odgovor. Krize in depresije bo konec takrat, kadar se bodo delavstvu odprle oči in bo spoznalo svojo moč in kako ji je treba rabiti v svojo korist. Moč je le v organizacijah, strokovnih in političnih. Delavci se morajo organizirati v socialistični stranki, ki se bori proti kapitalizmu in s tem proti izkoriščanju, da bo imel delavec boljše življenje na tem svetu, ker drugega sploh ni.

Ko človek posluša tožbe naših obupanih delavcev, se mu smilijo in bi vsem rad pomagal, ako bi mogel. Na drugi strani pa človek opazi med nizkimi hišicami veliko slovensko cerkev in se vprašuje, od kje je prišel denar za to ogromno stavbo. Naši ljudje žive v pomanjkanju, kljub temu pa morajo nositi še to breme na svojih ramah, kar pomeni, da je nekaj narobe. Mnogo nas je odšlo v Ameriko, da se otresemo tega zla, ki nas je vedno tiščalo k tlom in držalo v nevednosti.

Clevelandka naselbina ima sicer malo skupino naprednih in zavednih delavcev, a izpostavljeni so preziranju in zaničevanju samo zato, ker se bore v boju za izboljšanje delavskih razmer. Prepričan sem, da bo prišel čas, ko se bodo marsikateremu očel odprle in mu bo žal, ker ni bil prej aktiven v boju za odpravo bede in mizerije. Ako je kdo član delavske stranke, ne more izgubiti ničesar, pridobi pa lahko veliko, kar potrjujejo mnogi dokazi. Nekateri so varčevali in nosili denar v banke, katerega so bankirji pograbilili in zapravili, danes so pa brez dela. Tudi tisti, ki se niso zanimali za nobeno stvar, žive danes v pomanjkanju.

Mala grupa slovenskih naprednih delavcev v Clevelandu je pokazala svoje zmožnosti in energijo, ko se je vršil deseti redni zbor JSZ. Uljudno je sprejela delegate in jim preskrbela stanovanje in hrano. Pripredila je bogat program, banket in koncert in vse se je zaključilo z uspehom. Na koncert je prišlo toliko ljudi, da je bila dvorana natrpna in mnogi so morali ostati zunaj. Petje, godba in druge programne točke so bile povoljno izvajane in tudi govorniki so bili deležni aplavza. V spodnji dvorani so se ljudje tudi imenitno zabavali pri petju slovenskih pesmi in natakariji so bili zelo zaposleni, zunaj pa so balincali Kraševci, da je bilo veselje.

Delegatje zbora JSZ so bili v vseh ozirih dobro postreženi. Zbor je izvršil veliko konstruktivno delo za napredek in porast soc. stranke, toda naše delo s tem še ni končano, kar ne smejo pozabiti rojaki v Clevelandu. Podvzeti morajo akcijo, da pripeljejo vse v naš tabor in gleda

dati, da bodo clevelandski delegatje na prihodnji konvenciji JSZ zastopali najmočnejši socialistični klub. Vsi moramo delati v gibanju za solidarnost delavcev, da čim prej pride naša zmaga.

Končno moram še omeniti izvirno postrežbo, ki nam jo je nudil Jože Kunčič, naš stari bojovnik. Pokazal je, da nam je naklonjen v vseh ozirih.

Anton Jurca.

## Prošnja

**Des Moines, Ia.** — Prosim čitatelje Prosvete, naj me obvestijo, če vedo, kje se nahaja Johan Sigonja, kovač po poklicu, ali pa naj se sam javi, če bo čital te vrstice. Znano mi je, da je pred desetimi leti živel v Chicagu in da ima sorodnike v Waukeganu. On bo že vedel, zakaj ga iščem. Ako ima kdo kakšne informacije, naj piše na naslov: Mary Trantar, 1702 Tichenor st., Des Moines, Ia.

## Milwaukee vest

**Milwaukee, Wis.** — Stavka tukajšnjih FERA delavcev je končana, oziroma toliko ko končana; delavci so se vrnili na delo, medtem ko se posvetovnanja glede njih zahtev nadaljujejo med zastopniki državnega urada in delavcev. Stavka ni bila uspešna kot so delavci želeli iz dveh vzrokov in sicer, ker je bila takoj od začetka nepopolna in ker ni imela simpatij ljudstva vobče, kot je bilo to na primer v slučaju stavke pri elektrarski družbi. Zahteve stavkarjev so bile popolnoma upravičene, posebno onih, ki imajo večje družine, da so njih dohodki mnogo premajhni za pošteno življenje. Mnogo so bili krivi tudi komunisti, ki so s svojimi zahtevami in neumestno taktiko razdvajali vrste stavkarjev in spravili celotno stvar v veliko konfuzijo.

Začetkom meseca avgusta je tukajšnji dnevnik "Milwaukee Sentinel" priobčil daljši članek izpod peresa znanega ameriškega poročevalca, v katerem je bil opisan obupni gospodarski položaj Italije. Navedeni so bili različni statistični podatki o finančah Musolinijevega paradiža, kakor tudi o izvozu in uvozu, kar je skupno predstavljalo skrajno žalostno sliko ekonomske krize te revne dežele.

Zadnje čase pa je izdajatelj tega časopisa, ki je v resnici last Hearsta, Paul Block, potoval po raznih evropskih državah in o svojem potovanju poročal v posebnih, dolgih člankih. Medtem ko je Block poročal o Nemčiji resnico in ni prikrival dejstva, da je Hitlerjeva vlada obsojena na pogin in ni skušal prikrivati resnice o razmerah v Avstriji, je napisal slavospev fašistični Italiji, in posebno pa še Mussoliniju, katerega je imenoval rešitelja Italije in ženija, ki je rešil vse probleme. Da je rešil vse probleme za vladajočo tolpo, tega seveda ni povedal. Sodeč po tem opisu, bi človek mislil, da se v Italiji ce-

lita med in mleko, da tam ni bede in ne gospodarskih potežkoč, temveč da vlada v deželi velika prosperiteta.

Kako neresnico je poročal s tem Block, pa se sedaj razvidi iz članka, katerega so priobčili razni ameriški časopisi. Članek je bil posnet iz uglednega francoskega tednika "Aux Ecoutés de la Finance" ("The Financial Listening-Post"). Časopis poroča na podlagi natančnih statističnih podatkov o gospodarskem stanju Italije, ki je naravnost obupno. V obširnih člankih so navedeni podatki o silno naraščajočem javnem dolgu Italije, o stalno padajočem izvozu in o drugih velikih gospodarskih potežkočah. Mussolini je spravil deželo na rob propada ne samo vsled svoje nerodne zunanje politike, ki je bila vseskoz neuspešna, posebno z ozirom na gospodarsko stanje dežele, temveč tudi vsled ogromnih vsot, katere je vlada izdala za neprestano oboroževanje. Časopis trdi, da je Mussolini porabil zadnje dogodke v Avstriji v namen, da potolaži dušove v lastni deželi in obrne pozornost ljudstva na drugo stran.

V Londonu in v Parizu, to je v tamošnjih finančnih krogih je članek vzbudil veliko senzacijo in neprijetne vtise na Wall streetu, kjer so dosedaj financirali Mussolinijevo diktaturo iz strahu pred boljševidom. V oči gled tega članka je zanimivo čitati v današnji Prosveti poročilo, kako vabi Mussolini tudi že socialistične voditelje k sodelovanju...

"Naš" Obzor, oziroma njegov lastnik je spet našel sredstvo proti splošni suši — namreč v blagajni. V milodonečih besedah se je obrnil na tukajšnje trgovce in jim povedal, če še niso vedeli, da jim bo poseben telefonski seznam njih imen in naslovov z označenjem njih trgovine, kakor je to v navadnih telefonskih knjigah, prinesel velik dobiček. In tako se mu je res posrežilo dobiti okrog sto takih, ki hočejo na ta način privedi vir novih dohodkov v svoje blagajne. Koliko smejo pričakovati od Obzorovih 300 naročnikov menda za nje ni vprašanje, kar pomeni, da posedujejo zelo veliko mero prav robustnega optimizma.

Sicer je pa prav lepo in še bolj patriotično, da se takle časopis narodu ohrani. Kdo pa mi bo drugače prinašal domače novice in ga podučeval kaj pomenijo narodne noše in pa šnajtredre...

Za časa zboru JSZ v Clevelandu so razni sodrugi opisovali načine oskrbovanja brezposelnih delavcev in njih družin v raznih krajih in državah. Iz tega se je razvidelo kaj pomeni, če ima delavstvo v mestnih ali okrajnih postavodajah svoje, to je socialistične uradnike. Skoro neverjetne razmere vladajo v državah Ohio, Pa., Michigan in Illinois. Nočem trditi, da so razmere v državi Wisconsin ali v okraju Milwaukee idealne; tudi tukaj je oskrba v marsikaterem oziru nezadostna in pomankljiva, toda vzlic temu



Ko so bile zadnjič "volitve" v Nemčiji, so fašisti nagajali bolnike v bolnišnicah, da so glasovali za Hitlerja.

daleč nadkriljuje oskrbo, katere so deležni brezposelni v prej imenovanih državah, ki je naravnost skandalozna. Kakor se je razvidelo iz raznih poročil je oskrba skoro povsod v rokah ali pa pod neposrednim vplivom lopovskih političnih koristolovcev, kateri to svojo moč nesramno zlorabljajo. Toda to je razumljivo. Dokler delavstvo ne bo znalo ščititi svojih interesov in rabiti zdravega razuma na volilni dan, ne more pričakovati, da bo doseglo svoje pravice.

Fr. Novak, 16.

## Uspešna prireditelj

**Belle Vernon, Pa.** — Delavski praznik, ki ga je ameriško delavstvo slavilo na razne načine, je za nami. Tudi slovenska naselbina West Newton je proslavila ta praznik z lepim programom. Otvoril ga je br. Zorko ob 2:30 popoldne. Nastopilo je pevsko društvo Savica pod vodstvom br. Svetka in zapelo pesem "Pozdrav". Dasi je društvo še mlado, je vseeno pokazalo, da je kos svojih nalogi. Občinstvo je takoj spravilo v dobro razpoloženje, ki je društvo potem nagradilo s aplavzom. Nato je nastopilo nemško pevsko društvo "Liederkrantz" iz iste naselbine, ki je s svojimi močnimi glasovi očaralo posetnike. Potem je Savica spet zapela par pesmi, ki so, zlasti pa "Lepa naša domovina", zelo ugajali poslušalcem. Najrajši bi se bili pevčevim pridružili, dasi njih glasovi niso tega dopuščali. Nemški pevci, ki so ponovno nastopili, so bili deležni velikega aplavza.

Med izvajanjem pevskih točk so igrali hrvaški pevski iz Monessena, katerim je ljudstvo sledilo z največjo pozornostjo. Nato je nastopil br. A. Vidrih iz Johnstowna, ki je v svojem govoru pojasnil pomen delavskega praznika in delavskih unij. Rekel je, da samo strokovne unije, ki so povečini konservativne, ne zadostujejo, ker delavstvo potrebuje tudi politične organizacije. V postavodaje mora poslati ljudi, ki razumejo razmere delavcev in potem šele lahko upajo na izboljšanje svojega položaja. Občinstvo je govornika nagradilo s burnim odobravanjem.

Po govoru je nastopilo dramsko društvo Nagelj iz White Valleyja s tridejansko igro "Andrej in njegov zločin" pod vodstvom B. Williga. Igra je vzeta iz kmetijskega življenja in je bila dobro izvajana. Vodja je pred vsakim dejanjem pojasnil pomen, da je ljudstvo igro bolje razumelo. To je bilo jako umestno, kar je občinstvo tudi odobraval s ploskanjem.

Po končanem programu smo odšli v spodnje prostore, kjer so bila razna okrepčila na razpolago. Tamburaši so pričeli izvajati plesne komade v veselje vseh navzočih. Ze prej sem v zgornji dvorani opazil, da se ljudje zelo zanimajo za tamburaško godbo in so se o njej pohvalno izražali. Zunaj na vrtu pa so peli slovenski in nemški pevci, da je bilo veselje. Neka ženska mi je omenila, da ne ve, katere bi poslušala, pevce na vrtu ali tamburaše v dvorani, ker je povsod dosti zabave. Imela je prav, kajti ljudje so bili za-

## Mellonova družba proslavila delavsko unijo

In to je vse, kar so delavci jevali v stavki

**Pittsburgh, Pa.** — Alu Company, ki je pod krovom multimilijonarja Mellona, znala unijo svojih delavcev dajočo k Ameriški delavski deraciji, kot predstavnicem pri kolektivnem pogovoru na temelju sekcije 7-NIRA. To je vsa zmaga, je izvojevalo 10,000 delavskih družbe z enomesečno Stavka je bila končana tembra.

V ostalem družba obdobjen shop" in meza ostare. Delavci so poleg nje dosegli še to, da jih sprejme nazaj brez diskcij in pri odslovlitvah se rala na starostne pravdružinsko stanje delavcev

## Stavka oblačilnih delavcev prihaja v oktobru

Unija krojačev, ki šivajo obleke, se pripravlja za

**New York.** — Glavni valni odbor unije Ladiesment Workers, izdelovalskih oblek, je zadnjič ključil, da pokliče vse unije na stranki 1. oktobra delodajalci do tega časa žajo delovnika s 40 na 3 tednu v soglasju pravil RA in ne zvišajo meze z Prizadetih bo 5000 d v New Yorku, 5000 v Philiji, 15,000 v Chicagu, St. Louisu, več tisoč v Milwaukeeju in 15,000 v Illinoisdiani in Iowi. Poleg t morda pridruži stavki krojačev unije Amalgam Clothing Workers, kater trolira mnogo tovarn v oblačilne industrije. Vsi lavci izdelujejo obleke iz bažne tkanine.

**Banka noče izplačati vplačila je legalno "mrtev"**

Victoria, B. C. — Zadnji je prišel v neko tukajšnji ko 70-letni Tom Bresser čno knjizico v roki in za svojo vlogo v vsoti \$2200. žica in vloga sta bili v re da Bresser ne more dobiti ga denarja, ker ni legaln Ko je pred dolgimi leti l so njegovi sorodniki dose je bil postavo razglasen tvega in zdaj je legalno tev". Bresser je zaman d val, da je živ. Dobil je d da mora legalno dokazati še živ predno more dobiti denar.



Notranjčina nove federalne jetnišnice na otoku Alcatrazu v Pacifičnem morju pri San Franciscu.



# Vesti iz Jugoslavije

(Govorna poročila iz Jugoslavije)

**STRATOSFERNA LETALCA**  
**PRISTALA V PREKMURJU**

18. avgusta zvečer so v Zvenjavah potegnili balon na zemljo. — Letalca zdrava, a utrujena. — Letalca sta 900 kilometrov odhodoma v Belgijo sta obiskala Ljubljano

Ta neljubni incident pa je bil nekaj ur nato poravnana, brzojavke so odšle v vse strani sveta. Še tisto noč je nekaj evropskih tiskovnih agencij poslalo v Zvenjavle svoje dopisnike z letali, iz Belgije pa so sledili balonu fotoreporter in zastopniki belgijskega tiska. Peljali so proti Italiji in v nedeljo zvedeli, da je balon srečno pristal v Sloveniji. Pripeljali so se v Ljubljano in nato v Prekmurje.

Ves svetovni tisk je naslednji dan že poročal o srečnem pristanku in o kmečki vasi Zvenjavle, ki šteje kakih 400 duš in je postala čez noč slavna po zaslugi vetra in slučajja.

Učenjaka sta spala do pol sedmih zjutraj, nakar sta takoj odšla na polje. Dež ponoči je zmočil balon in ker je nerodno ležal, je tekla voda tudi vanj. Zato so balon prerezali ter obrnili, da se je sušil na soncu. Nato so naložili balon in gondolo na tri vozove ter prepeljali vse v Petrovce, kjer sta bila letalca gosta poštnega upravitelja. Tedaj je bilo v Petrovcih že polno žurnalistov z vseh koncev in letalca sta se jim umaknila s tem, da sta se zaklenila v sobo ter v miru prebirala brzojavke, ki so dospеле zanj predvsem iz Belgije.

Danes popoldne je sporočil "Slovenski narod", da se je v Petrovce odpeljal iz Ljubljane belgijski konzul dr. Dular, da povabi oba letalca v Ljubljano. Znanstvenika, ki ju je vabil na vse pretege Zagreb, sta se temu povabilu odzvala. V Ljubljano bosta dospela okrog 8. zvečer z avtom. Sprejeli ju bodo pred magistratom, kjer bodo montirali tudi mikrofon za radio. Docent Cosyns bo govoril in govor (v obliki intervjuja) bo prenašal ljubljanski radio, katerega mu se bodo priključile tudi mnoge inozemske, predvsem belgijske postaje. Magistrat in grad bodo svečano razsvetlili. Ljudi se bo zbralo najbrže zelo mnogo.

Ljubljana, 21. avgusta.

Sinoči se je zbrala pred magistratom silna množica ljudi, ki je pričakovala letalca. Zbrali so se ob desetih, ker so sporočili iz Petrovcev, da balona in gondole še niso natovorili v vagone, pred tem pa letalca ne moreta nikamor, ker sama osebno nadzirata tvorjenje, da se ne bi dogodila kakšna poškodba na aparatih. Gondolo so zavarovali v vagonu z vseh strani z vrečami in slamo. Gondola je bila na dnu precej krvava, ker je postalo van der Elstu sredi leta slabo ter je močno krvavel iz nosa. Trpela sta v silnem mrazu, ki se je stalno gibal okrog ničle.

Množica se je zbrala okrog desetih, toda letalcev ni bilo. Čakali so in čakali, prišla je ponoč in ljudje so se začeli razhajati. Čakali so zama. Spotoma so imeli namreč pogoste avto-defekte ter so na Vranskem k sreči dobili drug avto, da so se okrog 1. zjutraj vendarle pripeljali v Ljubljano, kjer pa jih ljudje seveda niso več čakali. Ustavili so pred hotelom Unionom, tam so novinarji fotografirali, nato pa so odvedli letalca k hladni večerji v Zvezdi, kjer se je zbrala mala družba.

Cosyns se je zelo zanimal za podmeljske jame. Takoj je vprašal ali imamo kake jame. Seveda so mu postregli brž z slikami lepih podzemeljskih jam, kakršnih v Belgiji nimajo. Zelo verjetno, da bosta letalca danes še pohitela v katero od teh jam. Obljubila sta, da se bosta vrnila gledat naše jame. Docent Cosyns je pokazal svoje razprskane roke, ki jih je ranil ob plezanju po nekih belgijskih jamah. Če bosta ostala danes ves dan v Ljubljani, bo Cosyns govoril na radio in bodo govor prenašale tudi inozemske postaje.

### O poletu pripovedujeta

da je popolnoma uspel. Kmalu po vzletu sta se dvignila 16.000 metrov visoko. Veter ju je gnal proti vzhodu in računala sta, da bosta pristala kje na Bavarskem. Vendar je bil veter hujši in je gnal balon dalje proti vzhodu. Radio oddajna naprava se jima je pokvarila, tako da sta ostala brez zveze z zemljo ter so domnevali spodaj že, da se jima je pripetila huda nesreča. Tem večje je bilo veselje v Belgiji, ko so dobili v soboto ponoči novico, da sta oba srečno, a 900 km od kraja vzleta pristala živa in zdrava. Docent Cosyns trdi, da so uspehi poleta veliki, ker so aparati ves čas beležili razne pojave. Zlasti glede kozmičnih žarkov sta ugotovila marsikaj novega. Merjenje aparatov je zanesljivo, ker se ob rahlem pristanku ni nič pokvarilo ali pretreslo. Pristanek je bil naravnost idealen in nihče od stratosfernih letalcev ni imel še tako lepega pristanka. Docent Cosyns, ki je s Piccardom vred izvršil prvi polet v stratosfero, je izdal tudi skrivnost, da pripravlja Piccard nov stratosferni polet v 30.000 m višino.

**Italijanski tramvajski vozovi za Ljubljano.** — Letoviško življenje v italijanski Istri peša iz leta v leto in v Opatiji so zaradi tega sklenili, da bodo tramvajski promet opustili. Ker je opatijska tramvajška družba vedela, da potrebuje Ljubljana tramvajске vozove, jih je ponudila po nizki ceni ljubljanski tramvajski družbi. In sicer: 12 osebnih, 4 priklopne, 2 prtlačna, 1 tovorni in 1 razstavljivi voz. Za vse te vozove zahtevajo le 43.000 lir, postavijo jih v Ljubljano. Zastopniki ljubljanskega tramvajaja so si vozove ogledali: so manjši od novih ljubljanskih in malo večji od starih ljubljanskih vozov. Ker so vozovi dobro ohranjeni in bodo lahko vozili še najmanj 15 let, je ljubljanska tramvajška družba pristala na kupčijo. V dveh mesecih bodo vse te wagone pripeljali na tovornih avtih v Ljubljano. S to dobro kupčijo je gradnja novih tramvajskih prog v Ljubljani bliže uresničenju, ker predstavljajo glavne stroške prav vozovi. Saj stane vsak nov tramvajski voz okrog pol milijona Din.

**Tatvine na Jesenicah.** — V tovarnah Kranjske industrijske družbe na Jesenicah so odkrili velike tatvine, ki so povzročile tovarni več tisoč škodo. Razni uslužbenec skladišč so kradli razno blago, ga prevažali kratkoročno po tovarniškem tiru na železniško postajo, od tam pa so ga raznašali tatovi na vse strani ter ga prodajali trgovcem in kmetom. Zdaj so prišli tem velikim tatvinam na sled in aretiranih je že okrog 15 fabriških uslužbencev, po večini uradnikov.



Nedavni izgredi kmetov na Irskem, ki niso zadovoljni z irsko "svobodo."

### Starosne pokojnine v 28 državah

Ideja preskrbovanja starih ljudi z državno pokojnino se je povsem zakoreninila v Združenih državah. Dosedaj je 28 držav poleg Alaske in Hawaii uzakonilo starostne pokojnine. Kar se tiče tujerodcev, se ta oskrba razteza le na one, ki so postali ameriški državljani. Poleg tega se v večini držav, ki imajo starostne pokojnine, zahteva, da mora prosilec za pokojnino biti ameriški državljan že dolgo vrsto let, navadno 15 let ali več. Le v državah Maine, Massachusetts, New Jersey, New York in North Dakoti ni predpisana nikakršna posebna doba državljanstva.

Zahteva se tudi gotova doba bivanja v dotični državi, kjer se prosi za pokojnino. Predpisana dolgotrajno bivanja v državi sega od 35 let v Arizoni do 5 let v državi Delaware. 17 držav predpisuje 15 let bivanja v državi, dočim Massachusetts in North Dakota predpisujeta 20 let bivanja. V 23 državah, v številni Californiji, Colorado, Massachusetts, Michigan, New Jersey, New York, Ohio, Pennsylvania in Wisconsin je zakon mandatoričen, t. j. obvezen za vsa država. V drugih petih državah je v veljavi le, ako posamezne counties privoljujejo. Uprava zakonja je večinoma v rokah od county commissioners, v državi New York in Pennsylvania je uprava v rokah državnega departmanta za socialno oskrbo.

Kdor hoče prositi za starostno pokojnino, naj najprej poišče, kdo upravlja to stvar v dotični county. Kar se tiče starosti, ko se more prositi, mora prosilec biti vsaj 65 let star v sledečih državah: Colorado, Iowa, Ohio, Utah, Washington, Wyoming in raznih drugih državah. V državah California, Indiana, Massachusetts, Michigan, New Jersey, New York, Wisconsin in sedmih drugih državah znaša minimalna starost 70 let.

V državah New York in Massachusetts zakon ne predpisuje nikakega najvišjega zneska pokojnine. V 14 državah je maksimum \$1 na dan ali \$30 na mesec, v šestih državah \$25. V New Hampshire je maksimum \$7.50 na teden in v Kentucky \$250 na leto, v North Dakoti \$150 na leto. Zakoni o starostnih pokojninah predpisujejo povsod, da se pokojnina daje le potrebnim postarnim ljudem, ki ne morejo vzdrževati samih sebe.

Prva država, ki je uvedla starostno pokojnino, je bila Montana l. 1923. Bil je precej naprotstva proti tej novi vrsti socialne oskrbe. Mnogi so ugovarjali, da se na tak način izpodkopa "morala" delavcev in se daje potuha neštedljivosti. Drugi so trdili, da itak ni treba dajati pokojnine, ko imamo povsod ubožnice za postarne ljudi.

Razna proučavanja oskrbovanja potrebnih starcev in zastarele metode ubožnice so privedle k boljšemu razumevanju tega vprašanja. Moderna doba z vsemi negotovostmi industrialnega življenja, nezaposlenostjo, boleznimi itd., ne more pripuščati le štedljivosti poedincev, da se nimajo bati neoskrbljene starosti. Ubožnica pa, kakor se je dokazalo, je zastarela starina, ki jako stane. Sistem starostnih pokojnin, ki ohranja samospoštovanje in samostojnost, stane mnogo manj.

V raznih državah si prizadevajo, da se zniža najmanjša starost na 65 let in da se tudi olajša pogoj državljanstva. V državi Wisconsin se je v referendumu sprejelo z velikansko večino, da starost bodi 60 let.

Kongres tudi utegne vplivati na druge države, da uvedejo starostne pokojnine s tem, da se dotičnim državam daje federalna pomoč.—FLIS.

### Vesti iz Primorja

#### Nov dom "balille"

Črniče, avgusta 1934.—Črniče dobijo novo moderno poslopje, ki ga zidajo sredi vasi na prav lepem prostoru. Stroški za to poslopje so proračunani na 40.000 lir. Stavba bo kmalu pod streho in je namenjena za "balillski dom." Za take stvari ima frašizem vedno dovolj denarja. Pri delu in zidanju so zaposleni skoraj sami Lahi.

#### Kmetu je hiša zgorela in potem so njega in hčer zaprli!

Vremska dolina, avgusta 1934.—V mali vasi Brežca, ki leži nad Vremsko dolino nekako v sredi ob cesti, ki vodi iz Vremskega Britofa v Divačo, je pred kratkim pogorela nekemu bjarjarju vsa domačija. Le živino in nekaj sena so rešili. Drugi dan so prišli karabinjeri in odpeljali očeta in hčer v zapor. Kako je ogenj nastal, ni znano, vendar pa je bila hiša stara, z značilnim kraškim ognjiščem in deloma s slamnato streho. Njč čudnega ni, če je postala žrtev plamenov, ko so bili val domači na polju. Čudno je to, da so zaprli očeta in hčer, ki nista gotovo nič kriva.

#### En mesec podežat—60.000 primanjkljaja

Gorica, avgusta 1934.—Angelo Trojani je prevzel mesto podežata za občino Kanal. Pred njim je bil podežat neki Gavela, ki je uradoval le mesec dni in potem je sam pustil. Trojani je pa zdaj dognal, da je Gavela olajšal občinsko blagajno za 60.000 lir. Do danes ga še niso zaprli.

#### Sedem mesecev zaradi stare puške

Gorica, avgusta 1934.—Goriški tribunal je zadnje dni obsedel Ivana Jurčiča, starega 30 let in doma iz Idrije, na sedem mesecev zapora in 2400 lir globe, ko so pri njem našli staro avstrijsko puško, ki ni bila več uporabna.

#### V ljubljanskem tramvaju

Sprevodnik: "Kam se peljete, oče?"  
Kmet: "V Bizovik."

### Ne jemljite bilk v usta!

#### Nedolžna razvada izletnikov lahko povzroči smrt

Večkrat se čita, še češče pa sliši, da so umrli otroci, pa tudi odrasle osebe, ki so vtrgale bilko ali klas in ga vzele v usta ter ga iz razvade žvečile. Se vedno je majhno število ljudi, ki vedo, da je to početje zelo nevarno otrokom in odraslim. Bilke in klasi vsebujejo namreč neke vrste gobe iz rodu actinomices in če pride takšna kal, ki se da razločiti samo z drobnogledom, v usta, izlove bolezni, ki se konča smrtno.

Na isti način nam lahko postanejo usodne drevesne veje, če jih držimo v ostih in žvečimo. V tem primeru se seveda ne okužimo z gobo, marveč z mlekom, ki je pod lubjem, to pa je strupeno.

Na Angleškem so nedavno našli na vrtu mrtvega otroka s kostanjevo vejico v roki. Nihče ni mogel dognati, kako je otrok umrl. Oblasti, ki so domnevale, da je kdo otroka ubil, so odredile strogo preiskavo, in ta je pokazala, da je otrok žvečil vejo in se zastrupil. Na mestu, kjer rasejo listi iz veje, se namreč nabirajo strupeni alkaloidi, ki popolnoma zadoščajo za človekovo smrt.

Strup, ki ga izloča lubje na ranjenih mestih vej, pa je nevaren samo otrokom, dočim postane goba iz rodu actinomices opasna tudi odraslim osebam. Zato naj bodo ljudje, zlasti izletniki, previdni in naj ne jemljejo v usta bilk, ker lahko plačajo to navidez nedolžno reč z življenjem!

#### 350 vojaških pohabljenecv zastrupljenih

Los Angeles, Calif. — V tukajšnjem zavodu za vojaške pohabljenecve je dne 21. zbolelo 350 invalidov, med temi 50 zelo nevarno. Zdravniki so konstatirali, da so se zastrupili s skvarjeno hrano. V teku je preiskava.

#### Zenska, ki solzi kri

Kansas City, Mo. — Velika zagonetka za tukajšnje zdravnike je ženska, 28-letna Eula Santa Maria, ki vsak dan enkrat, navadno zvečer, toči krvave solze. Kri ne prihaja iz solznice, je pa pomešana s solzno tekočino. Nobeno zdravilo ji nič ne pomaga. Zenska je zelo nervozna.

**Ako nameravate iti v Jugoslavijo**

tedaj potujte z vašo udobnostjo preko Hava z avstrijskim French Line ekspresnim parnikom

**"PARIS"**

18. septembra—6. oktobra  
24. novembra

**"ILE DE FRANCE"**

29. septembra—20. oktobra

Hitro vožnja. Izvirna postrežba. Kravna kuhinja (trajnega razreda) za dve ali štiri osebe. Ustrezno opremljena francoska kuhinja. Vino se servira pravo pri vsaki jedi. Vsa prtljaga potuje z Vami do cilja.

Za nadaljnje pojavnice in vsako listko pisite na:

**LEO ZAKRAJSEK**

General Travel Service, Inc.  
362 East 72nd Street  
New York City

**SLOVENIAN PUBLISHING CO.**

Travel Bureau  
216 West 18th Street  
New York City

**French Line**



Cikaška razstava: Havajski paviljon.



Emile Zola:

# GERMINAL

POSLOVENIL ALFONZ GSPAN

Najprej je izjavil, da mu je stavka odvrtna: rudarji je niso hoteli, tisti, ki jo je bil povzročil, je bila rudniška uprava s svojim novim plačilnim načinom. Potem je omenil prvo srečanje zastopnikov z ravnateljem, nezaupljivost uprave, in pozneje, ob drugem pohodu, počasno popuščanje, deset centimov, ki jih je vračala, a jih poprej hotela ukrasti. Zdad je pač tako, s številkami je dokazal, da je pomožna blagajna prazna, razložil uporabo došlih podpor, z nekaj besedami opravičil Internacionalno, Plucharta in druge, da ne morejo prav ničesar več storiti zanje, ker si morajo prizadevati, da zavzamejo svet. Položaj je tedaj dan na dan težji, družba vrača delavske knjizice in grozi, da bo dobila delavce iz Belgije; sicer pa straši slabice in jih je nekaj že pridobila, da se vrnejo na delo. Še zmerom je govoril enolično, kakor da bo še nadalje naštevati le slabe novice, dejal je, da lakota zmaguje, da je upanje izginilo in da je borba dosegla zadnje drhtljaje poguma. In hipoma je zaključil, ne da bi govoril glasneje.

V takšnih razmerah, tovariši se morate nočjo odločiti. Ali hočete, da se stavka nadaljuje? In kaj nameravate ukreniti, če ste za to, da premagate rudniško družbo?

Globoka tišina je nastala pod zvezdnatim nebom. Nevidna množica je molčala v temi na te besede, ki so ji ležale na duši; in slišalo se je le brezupno dihanje med drevjem.

A Štefan je že nadaljeval s spremenjenim glasom. To ni bil zdaj več zvezni tajnik, ki je govoril, bil je poglavar tolpe, apostol, ki prinaša resnico. Ali so taki figo može, ki požirajo besede? Kaj, da bi ves mesec trpeli brez uspeha, da bi se vrnili in jama s sklonjeno glavo in da bi se večna revščina pričela znova! Mar bi ne bilo bolje takoj umreti in poskusiti uničiti trinoštvu kapitala, ki s lahkoto mori delavce? Da bi se vnovič vdali stradanju, in sicer vse dotlej, dokler ne bo spet pomanjkanje prisililo najponižnejših ljudi, da se upro; ali ni to norost, ki ne sme trajati več dalje? In pokazal je, kako izrabljajo rudarje, kako morajo oni sami prenašati nesrečne krize, kako morajo stradati, če je treba znižati zaradi konkurence proizvodjalne stroške. Ne, tarifa za podporje ni bila sprejemljiva, to je bil samo prikrit odtegljaj, hoteli so vsakemu delavcu ukrasti eno uro dela na dan. Tega je zdaj dovolj, prišel je čas, da si siromaki, ki so jih prignali do skrajnosti, delijo sami pravico.

Roka mu je obstala v zraku. Ko je izrekel besedo: pravica, se je vsa množica zganila in jela ploskati, da je zauštelo kakor suho listje. Glasovi so kričali:

— Pravico! ... Čas je že, pravico!

Štefan se je bolj in bolj razgreval. Besede mu niso tekale tako gladko kakor Rasseneurju. Včasih mu je kaka beseda pošla, moral je obrniti stavek, izgovarjal je besede s težko muko in pomagal si je moral tako, da jih je podpiral s privzdignjenim ramen. A pri tem neprestanem zatikanju so mu prihajale na misel razne domače prispedobe, ki so učinkovale na poslušalce, pa tudi njegove delavske kretnje, ki sebi pritisknjene lehti, ki jih je obračal, in dvigajoče pesti, njegova željust, ki jo je nenadno potisnil naprej, kakor da hoče gristi, vse to je nenavadno vplivalo na tovariše. Vsi so rekli, da ni velik govornik, da pa ga je vredno poslušati.

— Plače so nova oblika suženjstva, je nadaljeval s tresočim se glasom. Rudnik mora biti rudarjeva last, kakor je morje ribičeva, kakor je zemlja kmetova. Ali slišite, rudnik je vaš, vas vseh je, ki ste ga sto let plačevali s krvjo in z bedo!

Odločno je načel zamotana pravna vprašanja, navajal vrsto rudarskih postav, ki se je v njih napolnil izgubil. To, kar je nad zemljo in kar je pod njo, je ljudska last: le neke ogabne svoboščine dajejo rudniškim družbam samotrško pravico, in to velja tembolj za Montsou, ker se dozdevna zakonitost koncesij sprepleta z nekdanjimi dogovori med lastniki starih fevdov, po običajnem hainautskem pravu. Rudarsko ljudstvo naj si torej spet osvoji samo svoje imetje; z razprostrtimi rokami je kazal na vso pokrajino onkraj gozda. Ta trenotek se je dvignila luna nad obzorje, drsela je preko visokih vej in ga obsijala. Ko ga je množica, ki je bila še v senci, videla, tako svetlega in trošečega z odprtimi rokami bogastvo, je jela vnovič zdržema in krepko ploskati.

— Da, da, prav ima, živijo!

Zdad je predsedal Štefan na svoje najljubše vprašanje, na predajo delovnih sredstev skupnosti, kar je ponavljal vedno z enim in istim stavkom, čigar divjaštvo ga je prijetno dražilo. Njegov razvoj se je bil to uro zaključil. Izšel je iz blagega bratstva katehumenov, iz potrebe, preurediti način plačevanja, in končal s politično mislijo, naj se plače odpravijo. Izza sestanka "Pri dobrovoljčku" se je njegov kolektivizem, tedaj še človekoljuben in neizrazit, zgostil v zamotan program, vsako točko je skušal znanstveno utemeljiti. Najprej je trdil, da se da svoboda doseči zgolj s porušenjem države. Potem ko se bo ljudstvo polastilo vlade, se bodo začele reforme: povratak k prvobitni zadrugi, nadomestitev npravnostne in nasilne družine z enakopravno in svobodno, popolna zasebna, politična in gospodarska enakopravnost, zajamčena z neodvisnostjo posameznika, da bodo vsi razpolagali z delovnimi sredstvi in jih proizvajali, slednjič strokovno in brezplačno šolstvo, ki ga bo plačevala skupnost. Potem bo nastal popoln preobrat v stari, gnili družbi; napadal je zakon, dedno pravo, hotel je uzakoniti imetje vsakogar, rušil je krivičen spomin mrtvih stoletij z vedno isto kretnjo z roko, kakor kosci, ki kosi zrelo žito; z drugo roko pa je gradil bodoče človečanstvo, gradbo resnice in pravičnosti, rastočo v zarjo dvajsetega stoletja. Pri tem močnejšem naporu se mu je razum opotekal ostala mu je le fikсна ideja pristaša verske sekte. Premagan ni so bili pomisleki njegovega občutljivega zdravega razuma, nič ne more biti lažjega nego uresničenje tega novega sveta: za vse se je najprej pobrigal, govoril je o tem, kakor o kakem stroju, ki ga bo postavil v dveh urah in ga ne bo stal niti ognja niti krvi.

— Naš čas je napačil, je slednjič zagrmel. Na nas je, da si pridobimo oblast in imetje!

Iz dna gozda je privrelo pritrjevanje do njega. Zdad je pobelila luna vso jaso in črtala ostre obrise teh strpanih glav prav do daljne, nerazločne mlade gošče med velikimi sivkastimi debli. V tem mrazu so se videli razbesneli obrazi, bleščeče se oči, odprta usta, kakor da se je razpalil ves ta svet, moški, ženske, otroci, vsi sestradani, in da bodo po pravici navalili na starodavno imetje, ki so jim ga bili odvzeli. Nič več niso čutili mraza, te žareče besede so jih segrele do droba. Nekakšno pobožno navdušenje se je dvigalo od zemlje, mrzlično upanje prvih kristjanov, pričakujoče skorajšnje kraljestvo pravice. Marsikak skrivnostni stavek so preslišali, niso razumeli teh strokovnih in pojmovnih dokazovanj, toda prav ta zamotanost in ta odmaknjenost sta jim še bolj širili obete in jih opajali do omame. Kakšne sanje, da bodo sami gospodarji, da ne bodo več trpeli in da bodo napolned uživali!

(Dalje prihodnjik.)

Tvojega pisma zvedel, da se ti dobro godi, se mi je odvalil kamen od srca, ki Ti ga pošiljam. Tvoj Rihard Wagner."

## Bernhard Shaw in vzgojiteljica

Bernhard Shaw je imel strupen jezik že takrat, ko je bil še mlad. Nekoč ga je vzgojiteljica oštela, ker se je slabo učil zgodovino. Svojo pridigo je končala takole:

"V tvojih letih sem znala že vse angleške vladarje na pamet!"

In mali Shaw je odgovoril: "Verjamem, saj jih je bilo takrat, ko ste bili vi v mojih letih, še zelo malo..."

## Literarni drobci

Francoska pisateljica Colette, ki je nedavno praznovala šestdesetletnico, je bila odklikovana s komandirskim križem legije časti.

V Aleksandriji v Egiptu je umrl eden največjih novogrških pesnikov Constantin Cavafy.

Naš največji kipar Ivan Meštrovič je nedavno praznoval svojo petdesetletnico.

Max Reinhardt, ki je moral zapustiti Nemčijo, se bo najbrže preselil v Ameriko.

Gerhard Hauptmann je napisal novo dramo "Zlata harfa", čeprav je lani ob sedemdesetletnici rekel, da je lanska drama "Solčni zaton" njegovo poslednje delo.

Letošnje slavnostne igre v Bayreuthu, kjer vsako leto upriporjajo Wagnerjeve opere v najboljši zasedbi, so bile neverjetno slabo obiskane.

Nov slovar ruskega jezika napoveduje Akademija znanosti v SSSR. Obsegal bo 1400 tiskovnih pol. Slovar mora biti izdan v petih letih. Urejuje ga akademik Dieržavin.

Angleška knjiga o ameriških Slovanih je izšla ob priliki razstave v Chicagu.

Na pobudo francoskega prosvetnega ministra de Monzija izide nova francoska enciklopedija.

Bernhard Shaw je izdal novo knjigo z naslovom "Pustolovščina mlade zamorke, ki išče Boga". Knjiga je posvečena krščanstvu in religiji sploh.

Češki pisatelj Karel Vanek, ki je dokončal Hazkovega "Švejk", je nedavno umrl.

V Španijo prepelje telesne ostanke slavnega pisatelja Blanca Ibaneza, ki je pred nekaj leti umrl kot izgnanec v Franciji.

V Nemčiji so prepovedali filmanje novele nemškega pisatelja Stefana Zweiga "Amok", ker je avtor na črni listi in so njegove knjige javno sežgale.

Ruska vlada izda nove, doslej še neobjavljene spise Leva Tolstega. Lev Tolstoj je še dandanes najbolj čitani pisatelj v Rusiji.

Umrl je francoski pisatelj Marc Elder. Za svoj prvi roman "Ljudje z morja" je dobil leta 1913 Goncourtovo nagrado.

## Mrtvo morje živi

Moderna tehnika dviga bogate zaklade — kemične tovarne in živahno kopalniško življenje

Zakaj je Mrtvo morje mrtvo? Zato, ker je v njem toliko različnih soli, da ne morejo v njegovih vodah živeti nobene ribe ali druge vodne živali. Mrtvo morje vsebuje prilično osemkrat toliko soli, kolikor jih vsebuje voda Atlantskega oceana. In to so večinoma dragocene soli, ki jih industrija in človek zelo potrebuje, n. pr. pepelika, bromkalij, vsakovrstne kalijeve spojine, ki rabijo kot gnojivo, in druge kemikalije.

Vsi ti zakladi, da niti ne govorimo o navadni soli, ležijo tako rekoč v dosegi rok in ni čudno, da so se končno podjetni ljudje polastili te zakladnice, vsaj deloma. Že pred časom se je osnovala družba "Palestina Potash Company", ki je zavzela 200 ha ob severnem robu Mrtvega morja in ga pričela izkoriščati. Na kilometre daleč so zgradili naprave, postavili elektrarne, črpalne naprave, tovarne za predelavo soli in stanovanjske hiše za 500 delavcev in njihove družine.

Kjer je bila tisočletja gola, izžgana puščava, se dviga danes v vsakem pogledu moderna naselbina, delavne roke pridobivajo bogastva. Cevi so napeljane da-



Čikaška razstava: "Hispanana," predstava španskega španskega paviljona.

leč v morje in črpajo gosto, s solmi prenašeno vodo v globlino 60 m. Vsako minuto izčrpajo 30.000 l vode, vsak teden pridolajo iz nje 100 ton dragocenih kemikalij, ki jih prevažajo s tovornimi avtomobili v Jeruzalem in od tam po vsem svetu. Družba ima dovoljenje, da sme pridobivati 100 tisoč ton prepelike in drugih soli, torej še davno ni dosegla polnega obrata.

A čim je pričela delovati, so se pokazali še drugi dobri učinki. Nekemu podjetnemu Arabcu je padlo na um, da je zgradil majhno kopalnišče in si omissil nekoliko čolnov. To se je hitro razvedelo in letoviščarji so začeli prihajati od vseh strani. Danes je tam že moderno kopalnišče s pravo pečino in plažo in vsemi udobnostmi takšnih krajev: dva hotela z vrtovi, obrečeni jedi in pijače poceni pod milim nebom, druge zabave, vožnje kani po slanim jezeru, tovišče se imenuje Karropci, ki so doslej mes v teh krajih zanje prenezdavno, so sprememnenje. Zrak je čist in sika, poleti je topelno vroče, a z okolišnih vedno hladni vetri. V je vrhu vsega močno na, je plavanje dokaj glava sili navzdol, noge potopiti pa se človek. Potrebno je le, da se oplahne s sladko vodo se te prime na debelo. je to kopanje na vsaki Mrtvo morje danes tvo, temveč živo morje

## NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. Ker pa člani še plačajo pri assessantu \$1.20 za eno leto, se šteje k naročninu. Torej sedaj ni vsroka, reči, da je list preden S. N. P. J. List Prosveta je vaš lastnina in gotovo je v vaši kbi, ki bi rad čital list vsak dan. Cena lista Prosveta je:

Za Zdraž. države in Kanado \$6.00	Za Ciceo in Chicagu
1 tednik in..... 4.80	1 tednik in.....
2 tednika in..... 3.60	2 tednika in.....
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in.....
4 tednike in..... 1.20	4 tednike in.....
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in.....
Za Evropo je..... \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja. Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaš lastnina. Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list in moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplatiti vsoto lista Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvu datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsote \$.....

1) Ime..... Čl. družine.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga priprišite k moji naročnini od sledečih družine:

2)..... Čl. družine.....

3)..... Čl. družine.....

4)..... Čl. družine.....

5)..... Čl. družine.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....

# TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hr slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČL. S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene smerne, unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

## S.N.P.J. PRINTER

2657-59 SO. LAWDALE AVENUE  
Telefon Rockwell 4904  
CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vsa ustnena pojasnila

## Anekdote o umetnikih

### Charlie Chaplin in njegov obraz

Na nekem banketu v New Yorku je bil Chaplinov sosed neki senator, ki ni vedel, da sedi zraven njega slavni filmski umetnik. Njegov obraz pa se mu je zdel nekam znan. Zato mu je rekel:

"Gospod, če se ne motim, sem vaš obraz že nekje drugje videl."

Chaplin se je zasmeljal: "Nemogoče, gospod." "Ne, ne, res. Ne motim se," je uporno vztrajal senator. "Pravim vam, da je nemogoče, ker imam obraz zmeraj na glavi!" je rekel Chaplin.

### Edmond Rostand in bogataš

Neki novopečen baron, ki je bil zelo bogat, se je spoznal z Edmondom Rostandom in ga povabil na svoj dom. V njem je bilo vse dragoceno in razkošno. Vsa palača se je blestela v zlatu in marmorju. In bogatin je pokazal Rostandu vse sobe in mu naposled rekel:

"Vse to sem ustvaril s šestimi milijoni frankov."

Rostand je molčal in se kmalu od njega poslovil. Čez nekaj dni je bila krsna predstava njegovega "Cyrana de Bergeraca". Uspeh je bil never-

jeten, nepopisen. Med drugimi je prihitel k Rostandu tudi njegov znanec, bogatin, in mu k uspehu čestital. Tedaj se mu je Rostand z nasmeškom zahvalil in mu dejal:

"Vidite, jaz sem pa vse to ustvaril s štiriindvajsetimi črkami."

### Igralska spretnost

Ko je bil Emil Jannings, znani nemški karakterni igralec, šele v začetku svoje kariere, je dobil nekoč vlogo v neki komediji. Med drugimi bi bil moral prebrati precej dolg odlok, ki mu ga je prinesel birič. Jannings si je hotel zadevo olajšati. Namestu da bi se bil moral naučiti na pamet precej dolgo sporočilo, je ukazal, naj mu ne prinesejo na-oder praznega lista, ampak pravi tekst odloka, da ga bo čital. Toda igralec, ki je imel vlogo biriča, je hotel Janningsa potegniti in mu je izročil v odločilem trenutku prazen list papirja. Jannings pa se je takoj znašel in rekel:

"Žal vam moram priznati nekaj nerodnega, skoraj sramotnega. V mladosti nisem hodil v šolo in zato ne znam čitati. Zato bi vas prosil, da bi mi odlok vi prečitali."

Toda tudi ta igralec ni prišel v zadrego. Hitro je rekel:

"Prav rad, gospod, samo toliko počakajte, da pojedem v predsojbe po naočnike. V površniku sem jih pozabil."

Trenutek nato se je vrnil z naočniki in tekstom odloka—ki ga je potem gladko prebral.

### Kako se je Wagner maščeval

Ko se je mudil slavni glasbenik Rihard Wagner v Italiji, je dobil od nekega prijatelja iz Nemčije nefrankirano pismo. Wagner, ki še ni bil preveč pri denarju, bi pisma ne bil sprejel, ako bi ne bilo na njem zapisano: "Zelo važno!" Zato je plačal kazen in hitro odprl pismo. V njem je bilo zapisano samo tole:

"Dragi prijatelj! Dobro se mi godi. Tvoj Walter."

Wagner se je zelo jezil, toda kmalu je vrnil prijatelju miljo za drago.

Čez nekaj časa je namreč dobil prijatelj v Nemčiji precej težak zavitek, ki tudi ni bil frankiran. Že davno je pozabil, kako je Wagnerja potegnili. Ko je videl, da je zavitek iz Italije, se je razveselil, ker je bil prepričan, da je v njem kakšna umetnina. Ko je plačal kazen, je zavitek odprl in dobil v njem—navaden kamen s ceste in zraven pismo:

"Dragi prijatelj! Ko sem iz